

Fundacja Aktywizacja

Realizacja Konwencji ONZ o Prawach
Osób Niepełnosprawnych na poziomie
lokalnym

Raport z badania Rzecznika Praw Obywatelskich
prowadzanego przez Fundację Aktywizacja

Fundacja Aktywizacja

Realizacja Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych na poziomie lokalnym

Raport z badania Rzecznika Praw Obywatelskich
prowadzanego przez Fundację Aktywizacja

Warszawa 2016

Realizacja:

Fundacja Aktywizacja
ul. Chałubińskiego 9 lok 9a
02-004 Warszawa
e-mail: fundacja@idn.org.pl

Autor: Łucja Kornaszewska-Antoniuk

Skład i opracowanie graficzne: Marcin Grant

Raport powstał w ramach projektu „Od Konwencji ONZ do Społecznej Inwencji”
Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego
z Funduszy EOG.

Data wydania: luty 2016

Podstawowe informacje na temat Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych została sporządzona w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 roku, a weszła w życie dwa lata później. To pierwszy międzynarodowy akt prawny, który w sposób kompleksowy odnosi się do praw osób niepełnosprawnych.

Unia Europejska jako związek państw przystąpiła do Konwencji 23 grudnia 2010 roku.

„Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Konwencja do osób niepełnosprawnych zalicza osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami”.

6 września 2012 roku Polska ratyfikowała Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

„Ratyfikacja Konwencji ONZ nakłada obowiązek usuwania barier, które napotykać osoby niepełnosprawne w realizacji swoich praw. Polska ratyfikując dokument zobowiązała się do podjęcia wszelkich działań na rzecz urzeczywistniania postanowień Konwencji, monitorowania ich realizacji, a także upowszechniania jej zapisów w świadomości obywateli, również obywateli niepełnosprawnych”.

I. Wprowadzenie

Raport został opracowany na podstawie wyników badania realizowanego przez Fundację Aktywizacja na zlecenie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Tematem badania była realizacja postanowień Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych na poziomie lokalnym (gminnym i powiatowym). Badanie obejmowało cztery obszary:

- **Ogólny** – odnoszący się przede wszystkim do istniejących lokalnych programów/strategii działań na rzecz osób z niepełnosprawnością, a także dostępności dla tej grupy osób zarówno usług świadczonych przez gminę/powiat, jak również informacji udostępnianych przez te jednostki.
- **Edukacji** – w szczególności realizacji włączającego systemu kształcenia, a więc dostępności dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami nauki w ogólnodostępnych przedszkolach oraz szkołach.

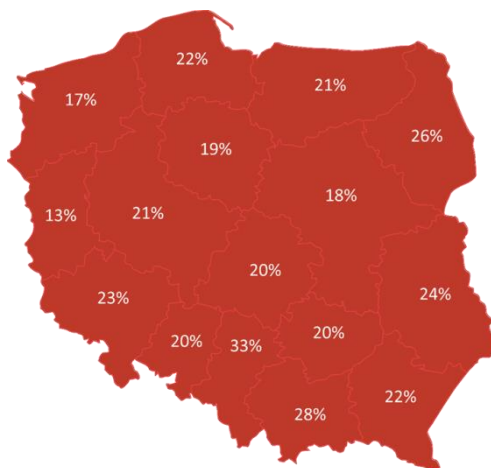
- **Rynku pracy** – w szczególności w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami w sektorze publicznym, a także dostosowania usług świadczonych przez powiatowe urzędy pracy osobom z niepełnosprawnościami.
- **Dostępności** – przede wszystkim dostępności przestrzeni publicznej a także usług i informacji w wybranych jednostkach zarządzanych przez gminę/powiat.

Celem badania było określenie poziomu wdrażania Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych na poziomie lokalnym w wyżej wymienionych obszarach. Badanie miało charakter ogólnopolski. Wyniki badania są dostępne na stronie www.ankieta.pelnoprawni.gov.pl

II. Podstawowe informacje o badaniu

Badanie było prowadzone on-line poprzez ankietę internetową dostępną na stronie www.ankieta.pelnoprawni.gov.pl. Prośba o udział w badaniu została skierowana do przedstawicieli wszystkich gmin i powiatów z całej Polski i miała charakter listu od Rzecznika Praw Obywatelskich przesłanego drogą pocztową. W drugiej połowie 2014 roku prośbę o udział w badaniu skierowano do wszystkich gmin i powiatów. Wzięty w nim udział 644 jednostki, ponadto 545 rozpoczęło wypełnianie ankiety, jednak ostatecznie jej nie ukończyło. W drugiej połowie 2015 roku prośbę skierowano do gmin i powiatów, które nie wzięły udziału w pierwszej turze badania. Gminy i powiaty, które w pierwszej turze wypełniły ankietę, zostały poproszone o uzupełnienia danych, których nie udało im się pozyskać za pierwszym razem. W całym badaniu zbierane były dane za okres 2013 roku, z wyjątkiem obszaru edukacji, w którym ze względu na jego specyfikę zbierano dane za rok szkolny 2013/14. Łącznie w obu turach **uzyskano informacje od 837 jednostek samorządu terytorialnego** (672 gmin i 165 powiatów) – **stanowi to 27% gmin i 43% powiatów z całej Polski.**

Rysunek. 1 Udział procentowy w badaniu gmin i powiatów z poszczególnych województw

Ankietę wypełniło do dnia 5 września 2015 24% urzędów gminnych i powiatowych

najwięcej w śląskim - 33%

najmniej w lubuskim -13%

Spośród badanych samorządów:

- **49%** stanowiły gminy wiejskie, **21%** wiejsko-miejskie, **9%** gminy miejskie, **5%** miasta na prawach powiatu, **16%** powiaty.

III. Lokalne programy/strategie działań na rzecz osób z niepełnosprawnością

W badaniu weryfikowano jakimi dokumentami o charakterze strategicznym kierują się jednostki samorządu terytorialnego w projektowaniu i realizacji działań kierowanych do osób z niepełnosprawnością. Ważnym aspektem badania w kontekście Konwencji był również tryb powstawania i zakres programów i strategii, ukierunkowujących realizację lokalnych działań na rzecz osób z niepełnosprawnością. Weryfikowano kto uczestniczy w ich tworzeniu oraz procesie konsultacyjnym.

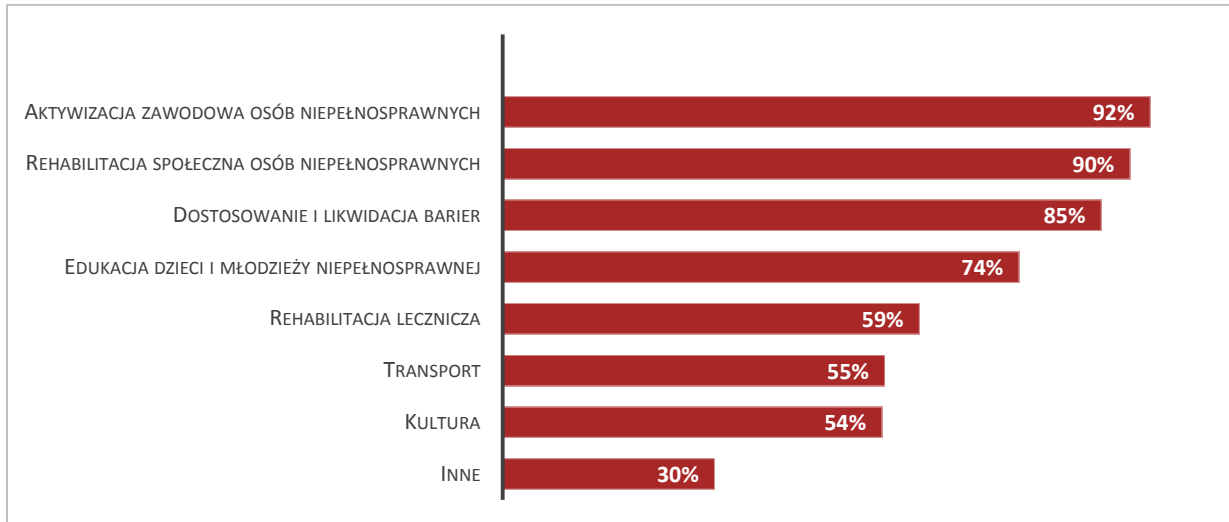
Szczególną uwagę poświęcono Powiatowemu Programowi działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ze względu na obowiązek tworzenia tego dokumentu nakładany na powiaty przez Ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).¹

Na pytanie o istnienie Powiatowego Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych odpowiedziało 662 gmin i powiatów: 71% jednostek samorządu terytorialnego potwierdziło istnienie takiego programu, 15% wskazało, że nie ma takiego programu ale działania na rzecz osób niepełnosprawnych zostały opisane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, 13% odpowiedziało, że nie ma takiego programu, a działania dotyczące osób z niepełnosprawnością nie zostały opisane w żadnym innym dokumencie, natomiast 1% odpowiedziało, że nie ma takiego programu jednak działania na rzecz osób niepełnosprawnych zostały opisane w innym dokumencie.

---

¹ Dz. U. Nr 123 poz. 776 z późn. Zm.

Wykres 1. Jakich obszarów dotyczy Powiatowy Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych (n=486)?

Jednak na pytanie o to jakim dokumentem kieruje się gmina/powiat w realizacji działań skierowanych do osób z niepełnosprawnością (n=514) 72% wskazało, że kieruje się Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, 15% określiło, że jest to Powiatowy Programem Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych. W tworzenie tego dokumentu w największym stopniu zaangażowane były instytucje pomocy społecznej (53%) oraz samorząd gminny (34%) i powiatowy (36%). Udział osób z niepełnosprawnością czy organizacji pozarządowych w tym procesie deklarowało jedynie odpowiednio i 15% i 28% respondentów.

W konsultowaniu tego dokumentu najczęściej brały zaś udział (n=270):

- Instytucje Pomocy Społecznej (PCPR, OPS) (43%),
- Samorząd gminny (37%),
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami (29%),
- Powiatowa społeczna rada ds. osób niepełnosprawnych (24%),
- Osoby z niepełnosprawnościami (23%),
- Powiatowy Urząd Pracy (21%),
- Instytucje Edukacyjne (21%),
- Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej (19%),
- Organizacje rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych (18%),
- Samorząd powiatowy (17%),
- Instytucje Kultury i Sportu (16%),

- Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności (16%),
- Zakłady Pracy Chronionej (8%),
- Zrzeszenia pracodawców (7%),
- Spółdzielnie socjalne (7%),
- Pracodawcy z otwartego rynku pracy (7%),
- Inne instytucje (4%).

IV. Dostępność gmin i powiatów dla osób z niepełnosprawnością

Artykuł 9 Konwencji:

Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie i pełny udział we wszystkich sferach życia, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urzędzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Środki te, obejmujące rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności, stosują się między innymi do: (a) budynków, dróg, transportu oraz innych urzędzeń wewnętrznych i zewnętrznych, w tym szkół, mieszkań, instytucji zapewniających opiekę medyczną i miejsc pracy, (b) informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych i służb ratowniczych.

Gminy i powiaty zostały zapytane o prowadzenie oceny swojej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w wybranych obszarach: przestrzeń publiczna w gminie/powiecie, budynki administrowane przez samorząd, system transportu, system komunikacji personalnej (np. głos, wideo, pętla indukcyjna), strony internetowe, informacje kierowane do mieszkańców. W przypadku wszystkich obszarów dostępności najczęściej wskazywano, na brak planów przeprowadzenia takiej oceny². Najczęściej ocena dostępności (całościowa lub częściowa) była przeprowadzona w przypadku przestrzeni publicznej i dostępności budynków administrowanych przez samorząd, najrzadziej zaś dla systemu komunikacji personalnej, systemu transportu i informacji kierowanych do mieszkańców. Jeśli chodzi o gotowość do przeprowadzenia takiej oceny w ciągu najbliższych 12 miesięcy, to najwięcej

² N=612

samorządów planuje przeprowadzenie oceny dostępności stron internetowych (25%) i przestrzeni publicznej (19%).

W badaniu weryfikowano również zaangażowanie osób niepełnosprawnych i organizacji pozarządowych w proces oceny dostępności w poszczególnych obszarach. Z uzyskanych danych wynika, że częściej w procesie oceny dostępności brały udział organizacje pozarządowe, niż bezpośrednio same osoby niepełnosprawne. Na ogół jednak NGO i osoby niepełnosprawne nie brały udziału w procesie oceny bądź też wskazywano na brak dostępnych danych na ten temat, co utrudnia szczegółową analizę uzyskanych informacji.

Z kolei na ogólne pytanie dotyczące konsultowania przez gminę/powiat swoich działań w osobami z niepełnosprawnością (w tym w szczególności kwestii dotyczących dostępności 11% spośród 694 samorządów zadeklarowało regularne prowadzenie takich konsultacji, zaś 29% wskazało, że robi ale rzadziej niż raz do roku, jednak większość (60%) przyznało, że w ogóle nie prowadzi takich konsultacji.

Dokumentami, którymi najczęściej kierują się badane gminy i powiaty (n=756) przy realizacji działań związanych z udostępnianiem przestrzeni publicznej osobom niepełnosprawnym jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (40%) lub Powiatowy Program działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych (23%). 34% badanych gmin nie kieruje się w tym zakresie żadnym z dokumentów strategicznych, natomiast 3 % wskazało, że jest to inny dokument.

W konsultowaniu tego dokumentu najczęściej brały zaś udział (n=459):

- Instytucje Pomocy Społecznej (PCPR, OPS) (70%),
- Samorząd gminny (52%),
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami (44%),
- Powiatowy Urząd Pracy (36%),
- Osoby z niepełnosprawnościami (34%),
- Powiatowa społeczna rada ds. osób niepełnosprawnych (33%),
- Lokalne organizacje pozarządowe (32%),
- Samorząd powiatowy (31%),
- Instytucje Kultury i Sportu (22%),
- Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności (22%),
- Instytucje Edukacyjne (21%),
- Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej (18%),
- Inne instytucje (6%).

Z badania wynika, że jedynie w 2% samorządów został opracowany plan udostępniania przestrzeni publicznej osobom niepełnosprawnym (n=735) a 28% samorządów (n=730) przeznacza w swoim

budżecie środki ukierunkowane na poprawę dostępności publicznej i budynków administrowanych przez gminę/powiat.

Dostępność usług i informacji

Artykuł 24 Konwencji zobowiązuje do dostarczania osobom niepełnosprawnym informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach, odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów.

Jednie 12 % badanych samorządów (n=718) deklarowało, że strony internetowe gminy/powiatu zostały zaprojektowane według międzynarodowych standardów dostępności dla osób niepełnosprawnych (WCAG 2.0), 25% wskazywało na częściowe dostosowanie, 10% nie widziało takiej potrzeby, natomiast 9% jest w trakcie prac dostosowawczych lub planuje takie działanie w przyszłości (43%).

Weryfikowano również na ile informacje umieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej gminy/powiatu są dostępne w alternatywnych formatach. Spośród 723 respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie 31% wskazało, że informacje umieszczane w BIP, nie są dostępne w alternatywnych formatach. Dostępność alternatywnych formatów zamieszczanych w BIP przedstawiała się następująco:

- plik tekstowy lub edytowalny pdf (49%),
- tekst w powiększonym lub kontrastowym druku (43%),
- uproszczony język polski (19%),
- nagranie audio (7%),
- nagranie w polskim języku migowym (1%),
- nagranie w systemie językowo-migowym (0,4%).

Jedynie 17% badanych samorządów (n=720) zbiera informacje o potrzebach osób z niepełnosprawnością w zakresie dostosowania tych informacji.

W badaniu zapytano w jaki sposób gminy i powiaty zapewniają dostępność swoich usług do potrzeb osób z niepełnosprawnością (n=533) . Kolejno wskazywano na:

- strony internetowe gminy/powiatu zaprojektowane zgodnie z standardem WCAG 2.0 (39%),
- współpracę z tłumaczem języka migowego (39%),

- kierowanie się dostępnością przy zakupie towarów i usług (18%),
- prowadzenie szkoleń dla urzędników dotyczących osób z niepełnosprawnością (18%).

W badaniu weryfikowano również dostępność usług i informacji oraz dostępność architektoniczną poszczególnych budynków użyteczności publicznej – Urzędu gminy, Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu powiatu, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie Powiatowego Urzędu Pracy. Ze względu na cel niniejszego opracowania nie zawarto w nim szczegółowych informacji na temat tego fragmentu badania. *Szczegółowe dane znajdują się na stronie www.ankieta.pelnoprawni.gov.pl/raport (strony 8 do 12).*

V. Edukacja

Artykuł 24 Konwencji:

Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do edukacji. W celu realizacji tego prawa bez dyskryminacji i na zasadach równych szans, Państwa Strony zapewnią włączający system kształcenia umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym

Badanie w tym obszarze dotyczyło realizacji zadań edukacji włączającej - dostępności dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami nauki w ogólnodostępnych przedszkolach oraz szkołach na poziomie lokalnym.

Jednostki samorządu terytorialnego (n=750) w swoich działaniach, dotyczących wspierania edukacji włączającej na ogół nie kierowały się żadnym lokalnym dokumentem strategicznym (46%). Wskazania strategiczne dotyczące edukacji włączającej mieściły się najczęściej w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (27%) lub w Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych (14%). Badane samorządy (n=711) na ogół tworzyły takie dokumenty samodzielnie i nie prowadziły ich konsultacji z otoczeniem (49%). Jeśli takie konsultacje były prowadzone, to najczęściej uczestniczyli w nich pracownicy szkół (43%), rodzice lub opiekunowie uczących się dzieci niepełnosprawnych (34%), pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych (32%) i przedszkoli (31%). Rządziej w procesie konsultacji i tworzenia tych dokumentów uczestniczyły organizacje pozarządowe działające w środowisku osób z niepełnosprawnością, w tym dzieci i młodzieży (20%) i same osoby z niepełnosprawnością (17%). Jedynie 0,4% respondentów wskazało na udział w tym procesie Rzecznika Uczniów Niepełnosprawnych.

Główne działania wspierania edukacji włączającej zawarte w dokumencie strategicznym, którym kieruje się gmina powiat (n=545), to:

- zapewnienie wykwalifikowanej kadry nauczycieli i specjalistów wspierających edukację dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami (75%),

- wyposażenie przedszkoli i szkół w pomoce i technologie wspierające edukację dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami (54%),
- wdrażanie projektów edukacyjnych uwzględniających specjalne potrzeby dzieci i młodzieży z różnymi rodzajami niepełnosprawności (42%),
- wdrożenie zintegrowanego systemu wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci od 0 do 6 lat w zakresie diagnozy, poradnictwa i terapii (39%),
- usuwanie barier architektonicznych i komunikacyjnych w przedszkolach i szkołach (37%),
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób (w tym dzieci i młodzieży) niepełnosprawnych (7%).

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty szkoły i placówki edukacyjne (Ustawa z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty)³ otrzymują dodatkowe środki wynikające ze zwiększonych wag subwencyjnych na realizację zaleceń dla uczniów niepełnosprawnych. Respondenci (n=740) wskazywali, że środki te są przekazywane w kwocie odpowiadającej iloczynowi uczniów i wag przypisanych do ich rodzaju niepełnosprawności (59%). W 16% przypadków kwoty te były nawet wyższe, niż wymagają tego przepisy. 9% ankietowanych określiło te kwoty jako niższe a 15% wskazało na brak dostępnych danych w tym zakresie. Większość badanych samorządów (89%) monitorowała prawidłowość oraz celowość wydatkowania i wykorzystywania kwoty uzupełniającej przekazywanej szkołom i przedszkolom, przewidzianej dla uczniów niepełnosprawnych⁴.

Większość z badanych gmin wywiązywało się z obowiązku zapewnienia dzieciom z niepełnosprawnościami bezpłatnego transportu do szkół (98%)⁵. W przypadku przedszkoli wskaźnik ten był niższy i wynosił 83% (n=584). Zazwyczaj był to zarówno transport zorganizowany jak i zwrot kosztów indywidualnego dowozu dziecka rodzicom i opiekunom.

W badaniu weryfikowano również dostosowanie szkół i przedszkoli do dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością w wybranych obszarach. Respondenci (n=754) najczęściej pozytywnie oceniali (suma odpowiedzi – *dostępne w całości* i *dostępne w dużym stopniu*) dostępność pomocy dydaktycznych (63% wskazań), dostępność architektoniczną (59%), w dalszej kolejności zaś dostępność zajęć pozaszkolnych (41%), dostępność stron internetowych (19%) i dostosowanie form komunikacji do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (19%). Wśród przyczyn niedostosowania na ogół wskazywano nie zgłaszanie zapotrzebowania na takie działania a jedynie w przypadku dostępności architektonicznej najczęstszym powodem niedostosowania był brak wystarczających środków na ten cel.

Główne bariery występujące na terenie gmin i powiatów, utrudniające realizację edukacji włączającej (n=723):

³ Dz.U. Nr 95 poz. 425 z późn. zm.)

⁴ N=604

⁵ N=590

- niejasny podział kompetencji pomiędzy instytucjami odpowiedzialnymi za wsparcie edukacyjne dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami (50% odpowiedzi twierdzących),
- brak odpowiedniego finansowania szkoły i przedszkola jako całości (49%),
- nadmierna biurokracja związana z zapewnieniem edukacyjnego wsparcia dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami (49%),
- brak odpowiedniego dofinansowania edukacji uczniów z niepełnosprawnością (43%),
- brak informacji o problematyce niepełnosprawności dzieci i młodzieży, np. w zakresie prawa, procedur, dostępnych usług (28%),
- niska świadomość i niezrozumienie problematyki niepełnosprawności wśród rodziców (25%),
- brak na terenie gminy/powiatu odpowiedniej liczby wykwalifikowanych pedagogów i specjalistów uczących i wspierających dzieci lub młodzież z niepełnosprawnościami (24%),
- brak współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób (w tym dzieci i młodzieży) z niepełnosprawnościami (20%),
- inne bariery (18%),
- niska świadomość i niezrozumienie problematyki niepełnosprawności w środowisku szkolnym (16%),
- niska świadomość i niezrozumienie problematyki niepełnosprawności wśród władz samorządowych (6%).

VI. Rynek pracy

Artykuł 27 Konwencji:

Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do pracy, na zasadzie równości z innymi osobami; obejmuje to prawo do możliwości zarabiania na życie poprzez pracę swobodnie wybraną lub przyjętą na rynku pracy oraz w otwartym, integracyjnym i dostępnym dla osób niepełnosprawnych środowisku pracy. Państwa Strony będą chronić i popierać realizację prawa do pracy, również tych osób, które staną się niepełnosprawne w okresie zatrudnienia.

Badanie w tym obszarze dotyczyło dwóch głównych aspektów, jakimi było zatrudnianie osób z niepełnosprawnością w jednostkach samorządu terytorialnego a także dostosowanie usług świadczonych przez powiatowe urzędy pracy osobom z niepełnosprawnościami.

Pytano również o to jakim dokumentem kieruje się powiat w przy realizacji działań związanych z aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych na swoim terenie (n=581):

- 47% ankietowanych wskazało na Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- 32% wskazało Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- 17% respondentów wskazało, że nie kieruje się żadnym dokumentem,
- natomiast 4% określiło, że jest to inny dokument.

W konsultowaniu tego dokumentu najczęściej brały udział (n=582):

- Instytucje Pomocy Społecznej (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodek Pomocy Społecznej) (62%),
- Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami (37%)
- Starostwo powiatowe (37%),
- Osoby z niepełnosprawnościami (34%)
- Urząd gminy (31%),
- Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności (20%),
- Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej (20%),
- Instytucje Edukacyjne (14%),
- Instytucje Kultury i Sportu (11%),
- Zakłady Pracy Chronionej (10%),
- Inne instytucje (7%),
- Spółdzielnie socjalne (6%),
- Zrzeszenia pracodawców (5%),
- Pracodawcy z otwartego rynku pracy (2%).

Zatrudnianie osób z niepełnosprawnością w jednostkach samorządu terytorialnego

Zgodnie z art. 22 ust. 2a Ustawy z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, tj. z 2011 r., Dz.U. Nr 127, poz. 721 ze zm. dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych będących jednostkami budżetowymi, zakładami budżetowymi albo gospodarstwami pomocniczymi, instytucji kultury oraz jednostek organizacyjnych zajmujących się statutowo ochroną dóbr kultury uznanych za pomnik historii wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi 6 %.

35% badanych urzędów gminy lub powiatu osiągało 6% wskaźnik zatrudniania osób z niepełnosprawnością w swoich strukturach. Jeśli chodzi o zatrudnienie we wszystkich jednostkach samorządowych na terenie badanych gmin i powiatów, to aż 82 % respondentów zadeklarowało, że nie zbiera takich danych.

W jaki sposób promowane jest zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami w instytucjach samorządowych? Spośród 486 gmin i powiatów, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie:

- 47% respondentów wskazało na stosowanie odpowiednich zapisów w ogłoszeniach o pracę,
- 17% bezpośrednio kontaktowało się ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami,
- 15% współpracowało z NGO działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- 9% prowadziło kampanie informacyjne,
- aż 42% badanych instytucji w nie prowadziło działań komunikacyjnych w tym zakresie.

Ogłoszenia o miejscach pracy w urzędzie (n=717) mają no ogół charakter informacji zamieszczanej w Biuletynie Informacji Publicznej, który nie jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (61%). W 14% Biuletyn Informacji Publicznej jest zgodny ze standardem WCAG 2.0. W 28% przypadków dostosowanie polegało na publikacji ogłoszenia w dużej czcionce a jedynie 1% był tłumaczony na język migowy. Tylko 10% urzędów przekazywało ogłoszenia do instytucji specjalizujących się zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami.

Spośród badanych gmin i powiatów 54% wskazało brak rozwiązań ułatwiających osobom z niepełnosprawnościami dostęp do wolnych stanowisk/ofert pracy w urzędach. Jeśli chodzi o podejmowanie specjalnych działań usprawniających wykonywanie pracy przez osoby niepełnosprawne, zatrudnione w urzędzie gminy/powiatu, to 41% badanych urzędów wprowadziło je w swoich placówkach (n=734). Działania te polegały przede wszystkim na przystosowaniu czasu pracy - np. odmienny system lub rozkład czasu pracy (70%), przystosowaniu stanowiska pracy 67%, przystosowaniu zadań i wykonywanych obowiązków 61%. Nieco rzadziej przystosowywano wspólne pomieszczenia do potrzeb osób niepełnosprawnych (30%) czy dostosowywano wspólny system komputerowy (20%). Incydentalnie stosowano rozwiązania takie jak: zapewnienie osoby wspierającej (8%), umożliwienie telepracy (4%), wsparcia trenera pracy (3%), czy zapewnienie innych sposobów przystosowania (n=338). Spośród badanych jednostek samorządu terytorialnego 84% (n=731) nie miało wewnętrznego obiegu dokumentów dostępnego dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Dostosowanie usług świadczonych przez Powiatowe Urzędy Pracy osobom z niepełnosprawnościami

Większość Powiatowych Urzędów Pracy (PUP) dbało o przeszkolenie wybranych pracowników z istotnych aspektów pracy z osobami z niepełnosprawnością (n=151). Na ogół szkolenia te dotyczyły praw i obowiązków pracodawców - w tym dofinansowań dla pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnością (71%), obsługi klienta z niepełnosprawnością (67%) i dostosowania usług do

potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (67%), nieco rzadziej zaś praw osób niepełnosprawnych oraz przepisów dotyczących niedyskryminacji (61%).

Spśród 150 respondentów, którzy odpowiedzieli na pytanie dotyczące rozwiązań wdrożonych przez PUP w celu ułatwienia korzystania z jego usług przez osoby niepełnosprawne: 79% wskazało na rozwiązania architektoniczne ułatwiające dostęp do budynku, 63% na możliwość skorzystania z usług tłumacza języka migowego a 47% na stronę internetową PUP dostosowaną do potrzeb osób z uszkodzeniem wzroku lub słuchu. Natomiast jedynie 16% stosowało w budynku oznaczenia dla osób niewidomych i słabowidzących, zaś 5% wskazało na brak jakichkolwiek rozwiązań w zakresie dostosowania usług.

Część z osób z niepełnosprawnością, które zgłaszały się do Urzędu Pracy otrzymywało ofertę jakiegokolwiek zatrudnienia, jednak 40% ankietowanych (n=145) wskazało, że dotyczyło to nie więcej niż 10% ogółu osób z niepełnosprawnością, zainteresowanych znalezieniem pracy za pośrednictwem UP. Większość ofert oferowanych przez Urzędy Pracy pochodziła z otwartego rynku pracy, aczkolwiek aż w 97% przypadków (n=141) oferty te nie były w sposób bezpośredni kierowane również do osób z niepełnosprawnością (poprzez odpowiednie informacje zawarte w ogłoszeniu rekrutacyjnym). Powiatowe Urzędy Pracy (n=146), w celu wsparcia zatrudniania osób z niepełnosprawnością najczęściej współpracowały z instytucjami pomocy społecznej (88%), w dalszej kolejności z warsztatami terapii zajęciowej lub zakładami aktywności zawodowej (62%), publicznymi służbami zatrudnienia (61%) i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością (60%). Najrzadziej współpracowano z biurami karier (19%) i organizacjami zrzeszającymi pracodawców (15%). 75% badanych PUP (n=130) nie prowadziło żadnych pilotażowych programów dotyczących zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Jeśli takie programy były prowadzone, to najczęściej PUP współpracował przy ich realizacji z instytucjami pomocy społecznej (17%), pracodawcami z otwartego rynku pracy (13%) oraz organizacjami pozarządowymi (11%).